

מהברון לירושלים

"ויבאו כל שבטי ישראל אל דוד חברונה ויאמרו לאמר: הנינו עצמנו ובשרך אנהנו. גם אתמול גם שלשום פהיות שאול מלך עלינו. אתה הוירגה מוציא [קרי המוציא] והמבי את ישראל ויאמר ד' לך אתה תרעה את עמי את ישראל (אתה תתנה לנגיד על ישראל)". (שמואל ב' א-ב)

ויבאו כל זקני ישראל אל המלך חברונה, ויקרת להם המלך דוד ברית בחברון לפני ד' ויקשחו את דוד קמלך על ישראל. בן שלשים שנה דוד במלכו, ארבעים שנה מלך. בחברון מלך על יהודה שבע שנים וששה חדשים ובירושלים מלך שלשים ושלוש שנה על כל ישראל ויהודה. (שם פסוקים ג-ה)

וילך המלך ואנשיו ירושלים אל היבסי יושב הארץ, ויאמר לדוד לאמר לא תבוא הנה כי אם הסירך העורים והפסחים, לאמר לא יבוא דוד הנה. וילכד דוד את מצדת ציון היא עיר דוד. ויאמר דוד ביום ההוא כל מכה יבסי ויגע בצנור ואת הפסחים ואת העורים שנאי נפש דוד, על בן יאמרו צנור ופסח לא יבוא אל הבית. וישב דוד במצדה ויקרא לה עיר דוד ויבן דוד סביב מן המלוא וביתו. וילך דוד הלך וגדול נד' אלהי צבאות עמו. (שם פסוקים ו-י)

אל היבוסי - מצודת ציון נקראת יבוס, ומזרעו של אבימלך היו. והיו להם שני עבודת כוכבים: אחד ענור ואחד פיסח, שנעשו על שם יצחק ויעקב, ובפירוש השבועה שנשבע אברהם לאבימלך, ולכך לא הורישום. כשלקדו את ירושלים לא לכדו את המצודה, כמו שנאמר: "ואת היבוסי יושב ירושלים לא יכלו יושבי יהודה להורישם" (יהושע טו סג). ותניא (ספרי דברים עב): אמר רבי יהושע בן לוי: יכולין דהיו, אלא שלא היו רשאים.

העורים והפסחים - הם עבודת כוכבים שלהם.

לא יבא דוד הנה - הרי זה מקרא קצר, שאמר: 'כל מכה יבוסי ויגע בצנור', ולא פירש מה יעשה לו. ובדברי הימים פירש: "כל מכה יבוסי בראשונה יהיה לראש ולשר" (דברי הימים א יא ו). ודומה לזה: "לכן כל הורג קין" (בראשית ד יד), ולא פירש מה יעשה לו, אבל מעצמו הוא נשמע לשון גערה ונזיפה.

ויגע בצנור - לשון גובה המגדל, כי שם היו נתונים כוכבים ומזלות שלהם. בימי דוד כבר עברו הדורות שהזכרו בשבועה.

וילך דוד וגו' - הלך מיד למלחמה כשהמליכוהו כל ישראל, שלא יאמרו ישראל: כל המלחמות שעשה דוד בימי שאול נוצח - מזלו של שאול היה, ועתה הואג להלחם, לכך הלך מיד למלחמה.

ויאמרו ישיבי יבוס לדוד לא תבא הנה - אינו מפרש כאן למה, ובשמואל (כר) מפרש: "ויאמר לדוד... לא תבא הנה כי אם הסירך העורים והפסחים". ראו שלא יוכלו לעמוד לפני דוד, ונתנו עורים ופסחים לפני שער העיר, "לאמר: לא יבא דוד הנה", כי אם ילחם עם העורים הללו. כי ידעו כי בזוי הוא למלך להלחם עם העורים, ומתוך כך ישוב ולא ילחם עמהם. ודוד אמר בלבו: אמת הוא כי לא נכון והגון לי להלחם עם עורים ועם פסחים, אך כל מי שיכה היבوسی היאך שיגע בצנור וימשכם וישליכם משם את העורים, "על כן יאמרו: עור ופסח לא יבא אל הבית", אל בית דוד, שיהא לו גנאי פן יאמרו: עם אלו נלחם דוד!

רש"י דברי הימים (א יא ד-ח):

אברהם כרת ברית עם עמי הארץ. כשנגלו עליו המלאכים היה סבור שהם אורחי עם הארץ, ורץ לקראתם ורצה לעשות להם סעודה גדולה, ואמר לשרה לעשות להם סעודה גדולה... ורץ להביא בן בקר, וברח מלפניו בן הבקר ונכנס למערת המכפלה. ונכנס אברהם אחריו, ומצא שם אדם וחזה שוכבים על המטות וישנים ונרות דולקין עליהם וריח טוב עליהם כריח גיחוח, לפיכך חמד המערה לאחוזת קבר.

אמר לבני יבוס לקנות מהם את מערת המכפלה, במכר טוב ובזהב ובשטר עולמם, לאחוזת קבר. וכי יבוסים היו? והלא חתיים היו! אלא על שם עיר יבוס נקראו יבוסים... אמרו לו: אנו יודעים שהקב"ה עתיד לתת לך ולזרעך את כל הארצות האל. כרות עמנו שבועה שאין ישראל יורשים את עיר יבוס, כי אם ברצונם של בני יבוס. ואחר כך קנה את מערת המכפלה...

מה עשו אנשי יבוס? עשו צלמים של נחושת והעמידו אותן ברחוב העיר, וככתבו עליהם שבועת אברהם. וכשבאו ישראל לארץ רצו לכנס בעיר היבוס, ולא רחיו יכולים לכנס, מפני אות ברית שבועת אברהם, שנאמר: 'ואת היבוסים ישב ירושלים [לא הורישו בני בנימן וישב היבוסים את בני בנימן בירושלם עד היום הזה] (שופטים א כא).

וכשמלך דוד בקש להכנס לעיר היבוס לא הניחו אותו, שנאמר: "ויאמר לדוד: לא תבא הנה" וגו' (שמואל ב הו). והלא היו ישראל כחול הים! אלא מכח ברית שבועת אברהם ראה דוד וחזר לאחוריו, שנאמר: "וישב דוד במצדה" (שם פסוק ט). אמרו לו: אין אתה יכול ליכנס בעיר היבוס עד שהתיר כל הצלמים הללו שכתוב עליהם אות שבועת אברהם, שנאמר: "כי אם הסירך העורים והפסחים" (שם פסוק ו), אלו הצלמים...

אמר דוד לאנשיו: כל מי שיעלה בראשונה ויסיר את הצלמים הללו שכתוב עליהם אות ברית שבועת אברהם, יהיה לראש. ועלה בראשונה יואב בן צרויה ויהי לראש, שנאמר "ויעל בראשונה יואב בן צרויה" (דברי הימים א יא ז). ואחר כך קנה את עיר היבוס לישראל בכתב עולם לאחוזת עולם. מה עשה? לקח מכל שבט חמשים שקלים, הרי כלן שש מאות שקלים, שנאמר: "ויתן דוד לארזן [במקום, שקלי זרהב משקל שש מאות]" (שם כא כה). פרקי דרבי אליעזר